

Lieta C-748/23 [*Gekus*] ⁱ

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 6. decembris

Iesniedzējtiesa:

Sąd Najwyższy (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 20. oktobris

Prasītāja:

C. Limited

Atbildētājs:

M. S.

Pamatlietas priekšmets

Tiesvedība par samaksu – Blakusprocess – Lūgums pārbaudīt, vai *Sąd Najwyższy* [Augstākās tiesas] tiesnesis atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām

Prejudiciālā jautājuma priekšmets un juridiskais pamats

LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, lasot to kopsakarā ar Pamattiesību hartas 47. pantu – Kritēriji, lai atzītu, ka nav izpildītas neatkarības un objektivitātes prasības – Iztiesāšanas sastāvs, kuram jāveic *Sąd Najwyższy* tiesneša objektivitātes pārbaude

ⁱ Šis lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, interpretējot to Pamattiesību hartas 47. panta gaismā, ir saprotama tādējādi, ka jau paši tiesneša iecelšanas amatā apstākļi var liecināt par tiesneša neatbilstību neatkarības un objektivitātes prasībām, ja to rezultātā tiek izveidota tiesa, kas aizskar indivīda tiesības uz tiesu, vai, pakārtoti, ka šo neatbilstību prasībām nosaka tiesneša pasīva piekrišana (veicot iztiesāšanu) pārkāpumiem viņa iecelšanas amatā procedūrā, kuras rezultātā tiek izveidota tiesa, kas aizskar indivīda tiesības uz tiesu?
- 2) Vai LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, interpretējot to Pamattiesību hartas 47. panta gaismā, ir saprotama tādējādi, ka tā saukto *Sąd Najwyższy* tiesneša objektivitātes pārbaudi nevar veikt tiesneši, kuru piedalīšanās – tādēļ, ka viņi iecelti *Sąd Najwyższy* tiesneša amatā pēc tādas *Krajowa Rada Sądownictwa* [Valsts tieslietu padomes] priekšlikuma, kas izveidota 2017. gada 8. decembra *ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw* [Likuma par grozījumiem Likumā par Valsts tieslietu padomi un dažos citos likumos] (2018. gada *Dz. U.*, 3. poz.) noteikumos paredzētajā kārtībā – aizskar indivīda tiesības uz tiesu?
- 3) Ja atbilde uz otro jautājumu ir apstiprinoša, vai LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, interpretējot to Pamattiesību hartas 47. panta gaismā, ir saprotama tādējādi, ka *Sąd Najwyższy* ir pienākums noteikt to tiesas sastāvu, kurš veic tā saukto objektivitātes pārbaudi, tajā neiekļaujot šādus tiesnešus, un galu galā atstāt nepiemērotu valsts tiesību normu, kurā šādās lietās ir paredzēts piecu tiesnešu sastāvs, un izskatīt pieteikumu bez šādu tiesnešu dalības citā valsts tiesību aktos paredzētajā sastāvā?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

LES 19. panta 1. punkta otrā daļa

Pamattiesību hartas 47. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

2017. gada 8. decembra *ustawa o Sądzie Najwyższym* [Likums par Augstāko tiesu] (konsolidēts teksts – 2023. gada *Dz. U.*, 1093. poz., ar grozījumiem, turpmāk tekstā – “*u.S.N.*”), 29. pants

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Strīds pamatlietā ir starp Īrijas komercsabiedrību un Īrijas pilsoni. Tas ir par pušu pienākumiem un atbildību par Polijas teritorijā veiktajiem juridiskajiem darījumiem. Otrās instances galīgais tiesas spriedums šajā lietā ir jāizpilda Īrijā,

bet atbildētājs ir iesniedzis Īrijas tiesai pieteikumu atteikt sprieduma izpildi, pamatojoties uz to, ka ir pārkāptas viņa tiesības uz tiesu tāpēc, ka lietas izskatīšanā ir piedalījies tieslietu ministra deleģēts tiesnesis.

- 2 Prasītāja lūdza veikt *Sąd Najwyższy* [turpmāk tekstā – “Augstākā tiesa”] tiesneša JG objektivitātes un neatkarības pārbaudi. Neatbilstību neatkarības un objektivitātes prasībām prasītāja pamatoja ar šādiem apstākļiem. Pirmkārt, pieteikums par JG iecelšanu Augstākās tiesas tiesneša amatā tika iesniegts Polijas Republikas prezidentam, pamatojoties uz Valsts tieslietu padomes, kas izveidota pēc nesenās tiesu sistēmas reformas, rezolūciju. Otrkārt, tiesnesis JG parakstīja Augstākās tiesas Civillietu palātas tiesnešu paziņojumu par to, ka Tiesas 2019. gada 19. novembra spriedums, A.K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība), C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, nav piemērojams Augstākās tiesas Civillietu palātas tiesnešiem, kas iecelti amatā, pamatojoties uz jaunizveidotās Valsts tieslietu padomes pieņemto rezolūciju. Treškārt, prasītāja atsauca uz atbildētāja pamatlietā M. S. paziņojumu, no kura izriet, ka atbildētājs Īrijas tiesās cenšas panākt atteikumu pasludināt pamatlietā pieņemto Polijas spriedumu izpildāmību, apgalvojot, ka ir pārkāptas viņa tiesības uz lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā.
- 3 Prasītājas lūguma veikt pārbaudi izskatīšanai tika izveidots Augstākās tiesas piecu tiesnešu sastāvs. 2023. gada 20. oktobra slēgtā sēdē Augstākā tiesa viena tiesneša sastāvā, kurā ietilpa tiesnesis referents (kurš ir arī piecu tiesnešu sastāva priekšsēdētājs) izteica šaubas par lūguma veikt pārbaudi pieņemamību (par kuru jālemj viena tiesneša sastāvam) un par sastāvu, kuram būtu jālemj par šo lūgumu pēc būtības, un uzdeva lēmuma rezolūtiņvajā daļā izklāstītos prejudiciālos jautājumus.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 4 Pēc prasītājas domām, ja Augstākās tiesas sastāvs, kurā piedalās tiesnesis J. G., pieņems atbildētājam nelabvēlīgu lēmumu, atbildētājs turpinās mēģināt novērst Polijas tiesu spriedumu izpildi.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 5 Prejudiciālā jautājumā, kā arī blakusprocesā pamatlietā norādītajam juridiskajam jautājumam, proti, objektivitātes un neatkarības pārbaudei, ir Savienības lietas raksturs. Pirmkārt, tiek pieņemts, ka Polijas pārstāvju un Eiropas Komisijas pārstāvju sarunās tika apspriests to noteikumu saturs, kas reglamentē pārbaudes procedūras īstenošanas kārtību. Tādēļ Tiesai ir jāsniedz interpretācijas norādes, kas ļautu Augstākajai tiesai pārbaudīt, vai Polijas likumdevēja rīcības sekas ir saderīgas ar Savienības standartiem attiecībā uz tiesībām uz tiesu. Otrkārt, par šādu raksturu liecina fakts, ka strīds pamatlietā ir starp Īrijas komercsabiedrību un Īrijas pilsoni, un spriedums arī ir jāizpilda Īrijā. Tomēr strīds attiecas uz pušu pienākumiem un atbildību par Polijas Republikas teritorijā veiktajiem

juridiskajiem darījumiem. Treškārt, ar 2023. gada 15. marta rīkojumu (*Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*, C-326/23) Augstākā tiesa jau ir iesniegusi prejudiciālu jautājumu par Savienības tiesību normu interpretāciju lietā, kurā jāveic pārbaude. Tomēr Augstākā tiesa esošajā sastāvā paskaidro, ka šo jautājumu iesniedza vienas personas sastāvs, līdzīgā pārbaudes procedūras stadijā kā aplūkojamajā lietā (tiesas sēdē par iespējamo lūguma veikt pārbaudi noraidīšanu) un to iesniedza Augstākā tiesa tādā sastāvā, uz kuru attiecas Augstākās tiesas apvienoto Civillietu, Krimināllietu un Darba un sociālā nodrošinājuma lietu palātu 2020. gada 23. janvāra rezolūcija (turpmāk tekstā – “Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija”).

- 6 Iepriekš minētā rezolūcija ir valsts tiesas nolēmums, kas minēts spriedumos: 2022. gada 12. maijs, *W. J.* (Uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas maiņa) (C-644/20, EU:C:2022:371), un 2022. gada 29. marts, *Getin Noble Bank* (C-132/20, EU:C:2022:235). Turpretī no šīs rezolūcijas rezolutīvās daļas izriet, ka “tiesneši, kas spriež tiesu iesniedzējtiesas sastāvā, nav neatkarīgi un objektīvi, un šī tiesa nav tiesību aktos noteikta tiesa LES 19. panta 1. punkta otrās daļas, lasot to Pamattiesību hartas 47. panta otrās daļas gaismā, izpratnē”. Iesniedzējtiesa norāda, ka šīs rezolūcijas sekas nav atceltas ar *Trybunał Konstytucyjny* [Konstitucionālās tiesas] 2020. gada 20. aprīļa spriedumu, un tas ir apstiprināts arī Augstākās tiesas judikatūrā. Konstitucionālajai tiesai nav kompetences atzīt Augstākās tiesas spriedumus par neatbilstošiem Konstitūcijai. Līdz ar to nav atbilstoši uzskatīt, ka Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija nepastāv.
- 7 Pirmais jautājums ir būtisks, lai virzītu tālāk prasītājas lūgumu veikt pārbaudi. Prasītāja saskata objektivitātes un neatkarības kritērija pārkāpumu apstākļos, kas saistīti ar Augstākās tiesas tiesneša JG iecelšanu Augstākās tiesas tiesneša amatā. Saskaņā ar *u.S.N.* 29. panta 10. punktu pieteikums ar šādu pamatu ir noraidāms. Atkarībā no tiesas atbildes prasītājas lūgums veikt pārbaudi tiks vai nu noraidīts, vai nodots izskatīšanai pēc būtības. Tas ir atkarīgs no tā, vai valsts tiesību normas, kuru mērķis, šķiet, ir īstenot Tiesas (un netieši arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas) spriedumus, būtu jāinterpretē atbilstīgi Savienības tiesībām, vai arī tās būtu jāatstāj nepiemērotas. Īstenībā šajā lietā piemērojami *u.S.N.* noteikumi liedz iespēju izpildīt Tiesas spriedumus tādā veidā, kas atbilst LES 19. pantā un Pamattiesību hartas 47. pantā noteiktajām prasībām.
- 8 Iesniedzējtiesa norāda, ka Polijas tiesību sistēmā radās tiesnešu objektivitātes un neatkarības sistēmiska problēma līdz ar Valsts tieslietu padomes (turpmāk tekstā – “VTP”) izveidošanu jaunā sastāvā, padarot to atkarīgu no politiskās varas. Tādēļ Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcijā ir atzīts, ka “tiesnesim, kura iecelšanā amatā piedalījās [VTP], kura tika izveidota un darbojas prettiesiski, nevar piemērot neatkarības prezumpciju”.
- 9 Iesniedzējtiesa norāda, ka Augstākās tiesas judikatūrā pārbaudes procedūras noteikumu piemērošanas praksē ir radušies divi judikatūras virzieni. Saskaņā ar *u.S.N.* 29. panta šauru interpretāciju lūgumā veikt pārbaudi ir jānorāda ar tiesneša iecelšanu amatā un viņa rīcību pēc iecelšanas amatā saistītie apstākļi (ar

pierādījumiem), kuri ļautu uzskatīt, ka viņa gadījumā nav ievērots neatkarības un objektivitātes standarts, kā arī tas, kā neatkarības un objektivitātes standarta pārkāpums ietekmē konkrētās lietas iznākumu, ņemot vērā tās raksturu. Saskaņā ar šo virzienu tiek paskaidrots, ka *u.S.N.* 25. panta 5. punktā un nākamajos punktos paredzētā tiesneša neatkarības un objektivitātes pārbaudes institūta mērķis ir nevis ļaut apstrīdēt likumdevēja paredzēto tiesnešu iecelšanas sistēmu, bet gan izvērtēt individuālos apstākļus, kas saistīti ar konkrēta tiesneša iecelšanu un viņa rīcību pēc iecelšanas, un šāds izvērtējums ir jāveic konkrētas lietas kontekstā.

- 10 Iepriekš minētais judikatūras virziens ir veidojies gan vienas personas (tiesneša referenta) sastāvos, kuros ir Augstākās tiesas tiesneši, gan sastāvos, kuros ir tādas Augstākās tiesas tiesneša amatā ieceltās personas, uz kurām attiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija. Starp šajos sastāvos pieņemtajiem lēmumiem ir viena atšķirība: Augstākās tiesas tiesnešu sastāvi pret pārbaudes procedūrām izturas kā pret lieku noteikumu likumā, jo vēl pirms šīs procedūras ieviešanas Polijas tiesību sistēmā saskaņā ar spēkā esošajiem procesuālajiem noteikumiem puses varēja pieprasīt tiesneša noraidīšanu, ja pastāvēja tāda veida apstākļi, kas varēja radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti konkrētajā lietā (Civilprocesa kodeksa 49. panta 1. punkts, Kriminālprocesa kodeksa 41. panta 1. punkts).
- 11 Taču pastāv arī pavisam atšķirīgs Augstākās tiesas judikatūras virziens, kas veidots tajās pārbaudes lietās, kurās no visiem Augstākās tiesas tiesnešiem tika atlasīts sastāvs, kurā ir šīs tiesas tiesneši, uz kuriem neattiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija. Minētajās lietās tiesneši, uz kuriem attiecās Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija un attiecībā uz kuriem tika iesniegts lūgums veikt pārbaudi, tika atstādināti no pamatlietas izskatīšanas tādēļ, ka saskaņā ar Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūciju Augstākās tiesas tiesnesis, kurš tika izvirzīts amatam pēc jaunizveidotās Valsts tieslietu padomes priekšlikuma, neatbilst minimālajam objektivitātes standartam.
- 12 Šajā judikatūras virzienā Augstākā tiesa precizēja, ka nav saistoši arī Konstitucionālās tiesas 2021. gada 14. jūlija, 2021. gada 24. novembra un 2022. gada 10. marta spriedumi. Tie nepadarot tiesību aktus par spēkā neesošiem un tādējādi neesot saistoši neatkarīgām tiesām, jo īpaši Augstākajai tiesai. Turklāt minētie Konstitucionālās tiesas spriedumi neesot jāņem vērā, jo tie esot pretrunā Eiropas Savienības tiesību pārākuma principam (Tiesas spriedums, 2022. gada 22. februāris, RS (Konstitucionālās tiesas spriedumu sekas), C-430/21, EU:C:2022:99, it īpaši 77. punkts).
- 13 Šajā sakarā Augstākā tiesa atsauca arī uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, kas ietverta spriedumos: 2021. gada 22. jūlijs, *Reczkowicz* pret Poliju, sūdzība Nr. 43447/19, ECHR:2021:0722; 2021. gada 8. novembris, *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju, sūdzības Nr. 49868/19 un 57511/19, ECHR:2021:1108, un 2022. gada 3. februāris, *Advance Pharma sp. z o.o.* pret Poliju, sūdzība Nr. 1469/20. Tā uzskata, ka tie ļauj apgalvot, ka nepieciešams atstādināt no lietas

izskatīšanas jaunajā procedūrā ieceltu Augstākās tiesas tiesnesi neatkarīgi no konkrētās lietas apstākļiem.

- 14 Iesniedzējtiesa norāda, ka no Tiesas judikatūras izriet, ka, vērtējot indivīda tiesību uz tiesu ievērošanu, tiek ņemts vērā, vai tiesnešu iecelšanas lēmumu pieņemšanas materiāltiesiskie nosacījumi un procesuālā kārtība ir tādi, kas nevar radīt tiesību subjektiem nekādas pamatotas šaubas par minēto tiesnešu ārēju neietekmējamību un to neitralitāti attiecībā uz tiesā izvērtējamajām interesēm (spriedumi: 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 134. punkts; 2021. gada 2. marts, A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība), C-824/18, EU:C:2021:153, 123. punkts; 2021. gada 15. jūlijs, Komisija/Polija (Disciplinārie pasākumi pret tiesnešiem), C-791/19, EU:C:2021:596, 98. punkts; 2021. gada 6. oktobris, W. Ž. (Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – Iecelšana), C-487/19, EU:C:2021:798, 148. punkts).
- 15 Iesniedzējtiesa pieņem, ka no 2008. gada 1. jūlija sprieduma *Chronopost* un *La Poste/UFEX* u.c., C-341/06 P un C-342/06 P, EU:C:2008:375 341/06, 46. un 48. punkts, un 2020. gada 26. marta sprieduma (pārskatīšana) *Simpson/Padome* un *HG/Komisija*, C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 57. punkts) izriet pienākums izvērtēt arī tiesneša iecelšanas apstākļus. Ikvienas tiesas pienākums pārbaudīt, vai tās sastāva dēļ tā ir tiesa, kas garantē taisnīgu lietas izskatīšanu, tika apstiprināts arī 2022. gada 24. marta spriedumā *Wagenknecht/Komisija*, C-130/21 P, EU:C:2022:226, 15. punkts, un 2021. gada 21. decembra spriedumā *Euro Box Promotion* u.c., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 un C-840/19, EU:C:2021:1034, 206. punkts.
- 16 Iesniedzējtiesa uzskata, ka *u.S.N.* 29. panta 5. punkts var tikt interpretēts – un tas ir jāinterpretē – tā, lai tiktu ievērots iepriekš minētais Konvencijas un Savienības standarts. Tādējādi šajā tiesību normā minētie “apstākļi, kas saistīti ar tiesneša iecelšanu amatā” aplūkojamajā lietā nozīmē, ka procedūrā, kurā tiesnesis JG tika iecelts Augstākās tiesas tiesneša amatā, tika klaji pārkāpts likums, jo jaunizveidotā VTP un Polijas Republikas prezidents “apzināti un tīši” neņēma vērā *Naczelny Sąd Administracyjny* [Augstākās administratīvās tiesas] 2018. gada 27. septembra lēmumā noteikto 2018. gada 28. augusta rezolūcijas Nr. 330/18 izpildes apturēšanu, tādējādi liedzot minētajai tiesai pārbaudīt šīs rezolūcijas likumību. Savukārt “tiesneša rīcības apstākļi pēc iecelšanas amatā” ir saistīti ar to, ka – neraugoties uz iepriekš izklāstīto valsts, Savienības un starptautisko judikatūru –, nav negatīva novērtējuma (ir pasīva piekrišana) par iecelšanas procedūras pareizību.
- 17 Ņemot vērā izklāstītos apstākļus, Augstākā tiesa esošajā sastāvā uzskata, ka Tiesai ir jāpaskaidro, vai – ņemot vērā Savienības standartu par tiesībām uz tiesu un efektīvu tiesību aizsardzību –, nav jāņem vērā tiesneša iecelšanas apstākļi, vērtējot tiesneša objektivitāti un neatkarību, ja pašu tiesneša iecelšanas apstākļu dēļ šādas

personas piedalīšanās lietas izskatīšanā aizskar personas tiesības uz tiesu ECPAK 6. panta 1. punkta izpratnē.

- 18 Ja no LES 19. panta un Pamattiesību hartas 47. panta interpretācijas izrietētu, ka nepilnības tiesneša iecelšanas procedūrā vien ir pietiekamas, lai apšaubītu tiesneša neatkarību un objektivitāti konkrētajā lietā (un jebkurā citā lietā), ir jānodrošina, lai lūgumu veikt pārbaudi izskatītu neatkarīga, objektīva, likumā noteikta tiesa. Lūguma veikt pārbaudi izskatīšanai šajā lietā izvēlētajā sastāvā ir divi Augstākās tiesas tiesneši un trīs tiesneši, uz kuriem attiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija. Viens no pēdējiem minētajiem tiesnešiem, t.i., tiesnesis MS, jau ir atstādināts no citas lietas izskatīšanas pēc tādas pašas pārbaudes procedūras kā šajā lietā (Augstākās tiesas 2023. gada 19. oktobra lēmums), jo tika ņemti vērā apstākļi, kas saistīti ar viņa iecelšanu amatā. Savukārt tiesneši RS un RD tiek atstādināti no tādu lietu izskatīšanas, kas nav saistītas ar pārbaudes veikšanu, ja kāda puse ir iesniegusi pieteikumu par viņu noraidīšanu un tā izskatīšanai tiks izvēlēts sastāvs, kurā ir Augstākās tiesas tiesnesis, uz kuru neattiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija. Tādējādi izskatāmajā lietā Augstākās tiesas sastāvā, kam būtu jāizskata lūgums veikt pārbaudi, ir iekļautas personas, par kurām tika pasludināts spriedumos *W.J.* (Uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas maiņa) un *Getin Noble Bank* minētais valsts tiesas spriedums.
- 19 Saskaņā ar *u.S.N.* 29. panta 15. punktu Augstākā tiesa izskata lūgumu veikt pārbaudi slēgtā sēdē piecu tiesnešu sastāvā, kas izvēlēti “no visa Augstākās tiesas sastāva”. Tas nozīmē, ka to tiesnešu gadījumā, kas iecelti par Augstākās tiesas tiesnešiem pēc jaunizveidotās VTP priekšlikuma, par pārbaudes rezultātu var lemt citi tiesneši, kas iecelti līdzīgos apstākļos, pamatojoties uz jaunizveidotās VTP lēmumu. Tāpēc Augstākās tiesas judikatūrā ir norādīts, ka veids, kādā tiek izveidots par pārbaudes pieteikumu lemjošais sastāvs, pierāda, ka 2022. gada 9. jūnija likuma un pārbaudes procedūras mehānisma mērķis bija apzināti ieviest risinājumu, kas atceļ *nemo iudex in causa sua* principu.
- 20 Iesniedzējtiesa atgādina, ka saskaņā ar Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūciju tiesneša, kas iecelts amatā pēc jaunizveidotās VTP ieteikuma, piedalīšanās lietas izskatīšanā izraisa vai nu procesa anulēšanu (civilprocesā), vai arī neatbilstoša iztiesāšanas sastāva izveidošanu (kriminālprocesā). Tomēr minēto rezolūciju neievēro tie tiesneši, kas iecelti amatā pēc jaunizveidotās VTP priekšlikuma. Šie tiesneši netiek ignorēti tiesas sastāva noteikšanas procedūrā, kā arī – ar dažiem izņēmumiem – nelūdz atstādināt viņus no pārbaudes lietas izskatīšanas.
- 21 Līdz ar to Augstākā tiesa uzskata, ka *u.S.N.* 29. panta 4. punktā paredzētā tiesnešu neatkarības un objektivitātes pārbaude neatbilst prasībām, kas nepieciešamas, lai aizsargātu tiesības, kuras pieteikuma iesniedzējam ir garantētas ar tiesību aktiem, kuru juridiskais spēks ir augstāks par likumu, it īpaši ECPAK 6. panta 1. punktā, un līdz ar to arī LESD 19. panta 1. punktā kopsakarā ar Pamattiesību hartas 47. pantu un 52. panta 3. punktu, situācijā, kad tiesnesis, kurš iecelts par

Augstākās tiesas tiesnesi pēc jaunizveidotās VTP priekšlikuma, ir iecelts sastāvā, kas izskata viņa kasācijas sūdzību.

- 22 Iesniedzējtiesa norāda, ka ECT un Augstākās tiesas judikatūrai, kā arī Tiesas līdz šim pasludinātajiem spriedumiem neatbilst iztiesāšanas sastāvi, kuros ir personas, kas ieceltas Augstākā tiesa tiesneša amatā pēc jaunizveidotās VTP priekšlikuma. Nepieciešams saņemt Tiesas viedokli par LES 19. panta un Pamattiesību hartas 47. panta interpretāciju jautājumā par to, vai ir pieļaujams, ka valsts likumdevējs izveido tiesu sastāvus, kas aizskar tiesības uz tiesu ECPAK 6. panta izpratnē, un vienlaikus izdod spēkā neesošus – Savienības lietā – spriedumus (saskaņā ar valsts tiesībām). Iesniedzējtiesa uzskata, ka nav pieļaujams, ka Savienības lietu (tādu kā pārbaudes lieta) izlemj tiesa, kuras sastāvā ir personas, kas ieceltas tiesneša amatā apstākļos, kuri – ņemot vērā spriedumu A. K. u.c. –, ļauj tiesai, kuras kompetencē nav izskatīt konkrēto lietu, atzīt sevi par kompetento tiesu, ja valsts tiesību aktos lietas izskatīšana (blakusjautājums) tiek uzticēta tiesai, kas nav tiesa Pamattiesību hartas 47. panta izpratnē, un – ņemot vērā spriedumu W. Ž. lietā –, dod tai tiesības neievērot valsts tiesas lēmumus. Turklāt saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem šādu personu piedalīšanās lietas izskatīšanā ir indivīda tiesību uz tiesu pārkāpums, tāpēc pretējs viedoklis nozīmētu, ka – pretēji Pamattiesību hartas 52. panta 3. punktam – Savienības standarts attiecībā uz šīm tiesībām ir zemāks par Konvencijas standartu. Tādējādi valsts procesuālās autonomijas princips, nosakot valsts tiesu sastāvu, kura kompetencē ir izskatīt tādu Savienības lietu kā pārbaudes lieta, ir jāierobežo, pamatojoties uz efektivitātes principu.
- 23 Savukārt trešais jautājums ir vērsts uz to, lai pievienotu vēl vienu tiesiskas valsts vērtības aizsardzības instrumentu, kas ietver pienākumu noteikt valsts tiesas sastāvu tā, lai tiktu nodrošināti Savienības standarti attiecībā uz tiesībām uz tiesu. Nevar izslēgt, ka – ņemot vērā Augstākās tiesas vadītāju līdzšinējo praksi kopš 2020. gada maija, kas tostarp izpaužas kā Tiesas prejudiciālo nolēmumu izpildes kavēšana –, pārbaudes lietās joprojām tiks izvēlēti iztiesāšanas sastāvi, kuros piedalīsies personas, uz kurām attiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija.
- 24 Minimālā variantā šis pasākums var izpausties kā pienākums izmantot esošos valsts procesuālos institūtus, lai no tiesas sastāva izslēgtu tādas personas (tiesnešus), kuru piedalīšanās lietas izskatīšanā radīs indivīda tiesību uz tiesu aizskārumu, un pēc tam šo sastāvu papildinātu ar personām, kuru piedalīšanās lietas izskatīšanā neradīs šaubas no šo tiesību viedokļa. Maksimālajā variantā, kas būtu jāpieņem gadījumā, ja nav iespējams izmantot valsts procesuālās normas, piedāvātais tiesību aizsardzības līdzeklis ir lietas izskatīšana tādā tiesas sastāvā, kas nav nepārprotami paredzēts valsts tiesībās, bet ar ko tiek īstenotas indivīda tiesības uz objektīvu un neatkarīgu tiesu (atstājot nepiemērotas valsts tiesību normas, kurās ir paredzēts piecu tiesnešu sastāvs, un tā vietā piemērojot citas valsts tiesību normas, kurās ir paredzēts, ka tad, ja nepastāv īpašs regulējums, Augstākajā tiesā lietu iztiesā viens tiesnesis).

- 25 Iesniedzējtiesa norāda, ka šādā situācijā ir iespējams izmantot valsts procesuālajās normās paredzēto tiesneša noraidīšanas institūtu, lai izveidotu tiesas sastāvu. Minētā institūta izmantošanai ir nepieciešama paplašināta, Konvencijai un Savienībai atbilstīga noraidīšanas nosacījumu interpretācija. Augstākā tiesas judikatūrā šādu interpretāciju ir pieņēmuši iztiesāšanas sastāvi, kuros ietilpst Augstākās tiesas tiesneši, uz kuriem neattiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija.
- 26 Visbeidzot, iesniedzējtiesa uzskata, ka – lai izvērtētu šaubu par tiesneša objektivitāti pamatotību –, ir jāņem vērā visi apstākļi, kas var ietekmēt viņa rīcību. Šie apstākļi ir jāizvērtē, ņemot vērā to, vai no vidusmēra iedzīvotāja viedokļa ir izpildīti objektīvie nosacījumi, lai tiesnesi uztvertu kā objektīvu un neatkarīgu, un tiesu ar šī tiesneša piedalīšanos – kā neatkarīgu tiesu. Tiesneša attieksme pret tiesu sistēmā ieviešamajām izmaiņām nav mazsvarīga. Galvenokārt tiek uzskatīts, ka šādi noraidīšanas pieteikumi ir pamatoti, jo “jaunais tiesnesis”, piedaloties sastāvā, kas veic tā saukto “tiesneša pārbaudi”, būtu spiests ieņemt nostāju par apstākli, kas tieši skar arī viņu, jo tas ir saistīts ar iecelšanas procedūru. Tādējādi šādu tiesnešu piedalīšanās pieteikuma izskatīšanā varētu attiecīgi radīt gan pušu, gan sabiedrības uzskatu par tiesas objektivitātes neesamību.
- 27 Rezultātā šādu pārbaudes lietu izskatīšana ir atkarīga no Augstākās tiesas sastāva. Ja noraidījuma pieteikumu pārbaudes lietā izskata Augstākās tiesas tiesnesis, tad tāda Augstākās tiesas tiesneša amatā ieceltā persona, kuru skar Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija, tiek atstādināta no lietas iztiesāšanas. Augstākās tiesas tiesnešu pieteikumi atstādināt viņus no dalības pārbaudes lietas izskatīšanā tiek pieņemti arī tad, ja pārbaudes lietā Augstākās tiesas sastāva vairākumu veido personas, uz kurām attiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija. Savukārt ja tiesneša noraidījuma pārbaudes lietā izskatīšana tiks uzticēta personai, uz kuru attiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija, šāds noraidījums netiek apmierināts gan tad, ja to iesniedzis Augstākās tiesas tiesnesis, pamatojoties uz Savienības tiesībām un Konvencijai atbilstīgi interpretētiem valsts procedūras noteikumiem, gan tad, ja šādu noraidījumu ir iesniegusi tieši kāda puse. Tāpat ir iespējams norādīt lēmumus, kuros Augstākās tiesas tiesnešu pieteikumi par tā saukto sevis atstāšanu no pārbaudes lietas izskatīšanas tiek atstāti bez izskatīšanas kā nepieņemami saskaņā ar likumu.
- 28 Šajā situācijā Augstākās tiesas darbība pārbaudes lietās rada situāciju, kad tiesas spriedumi pārbaudes lietās tiek izpildīti fragmentāri, proti, tiek savā veidā izpildīti “*a la carte*”, radot dubultstandartu tiesību uz tiesu jomā. Līdz ar to ir nepieciešams no Tiesas saņemt tiešas atbildes par Savienības tiesību normu interpretāciju pārbaudes procedūru kontekstā un par to, vai LES 19. panta un Pamattiesību hartas 47. panta efektivitāte prasa, lai – gadījumā, ja personas, uz kurām attiecas Augstākās tiesas trīs apvienoto palātu rezolūcija, pašas sevis neatstata, ja nav tikuši apmierināti lietas dalībnieku vai Augstākās tiesas tiesnešu iesniegtie pieteikumi par šādu personu noraidīšanu, un ja nav mainījusies tiesnešu sastāvu izvēlēšanās prakse pārbaudes lietās – valsts tiesai tiktu piešķirta kompetence atstāt

nepiemērotas valsts tiesību normas par piecu personu iztiesāšanas sastāvu pārbaudes lietā, pamatojoties uz to, ka tās ir pretrunā Savienības tiesībām.

DARBĀ VERSIJA